

"Fakat insan öyle cami bir mucize-i kudrettir ki, hatta şu dünya-yı fânide, şu kısa bir ömürde, şu inkişaf etmemiş bazı letaifinin ihtiyacı cihetiyle,.. " Buradaki "inkişaf etmemiş bazı letaif"ten kasıt nedir?

"... Fakat insan öyle cami bir mucize-i kudrettir ki, hatta şu dünya-yı fânide, şu kısa bir ömürde, şu inkişaf etmemiş bazı letâifinin ihtiyacı cihetiyle, bütün dünyanın saltanatı, serveti ve lezâizi verilse, belki hırsı tok olmayacaktır. Halbuki, ebedî bir dâr-ı saadette, nihayetsiz istidada mâlik, nihayetsiz ihtiyaçlar lisaniyla, nihayetsiz arzular eliyle, nihayetsiz bir rahmetin kapısını çalan bir insan, elbette ehâdiste beyan olunan ihsânât-ı İlâhiyeye mazhariyeti makuldür ve haktır ve hakikattir. Ve şu hakikat-i ulviyeye bir temsil dürbünüyle rasat edeceğiz..."(1)

İnsanın birçok duygu ve düşüncesi, dünyaya geldiğinde çekirdek seviyesindedir. İnsan bu çekirdek mesabesindeki kuvvelerini zaman içinde geliştirir ve kuvveden fiiliyata çıkarır, yani inkişaf ettirir. Mesela, resim yapma kabiliyeti olan bir çocuğun resme olan iştihakı ile ressam seviyesinde olan bir adamın resme olan iştihakı arasında fark bulunmuyor. Hırs ve şiddet olarak duygular hangi seviyede olurlarsa olsunlar, bu dünya ile tatmin olamıyorlar.

Yani insanda bulunan bu duygular çekirdek ve kuvve seviyesinde bile çok hırslı ve arzuları her şeyi kuşatacak bir şekildedir. Duyguların bu şiddeti, aslında ahiret hayatına bir işaret ve bir emare mahiyetindedir. Dünya ve içindekiler bu duygulara dar geliyor, o halde bu duyguların asıl hedefi ve tatmin olacağı yer ahiret hayatıdır. Bu yüzden makamı en düşük adama **dünya büyüklüğünde hususi bir cennetin verileceği** hadislerde beyan edilmiş.(2)

Dipnotlar:

- 1) bk. [Sözler, Yirmi Sekizinci Söz.](#)
- 2) bk. Tirmizi, Cennet: 17, Tefsîru Sureti'l-Kiyâmet: 2.